

Art. 9 van de wet, houdende algemeene bepalingen der wetgeving van het Koninkrijk

<https://hdl.handle.net/1874/250411>

ART. 9 VAN DE

WET

HOUDENDE ALGEMEENE BEPALINGEN

DER

WETGEVING VAN HET KONINGRIJK.

ACADEMISCH PROEFSCHRIFT

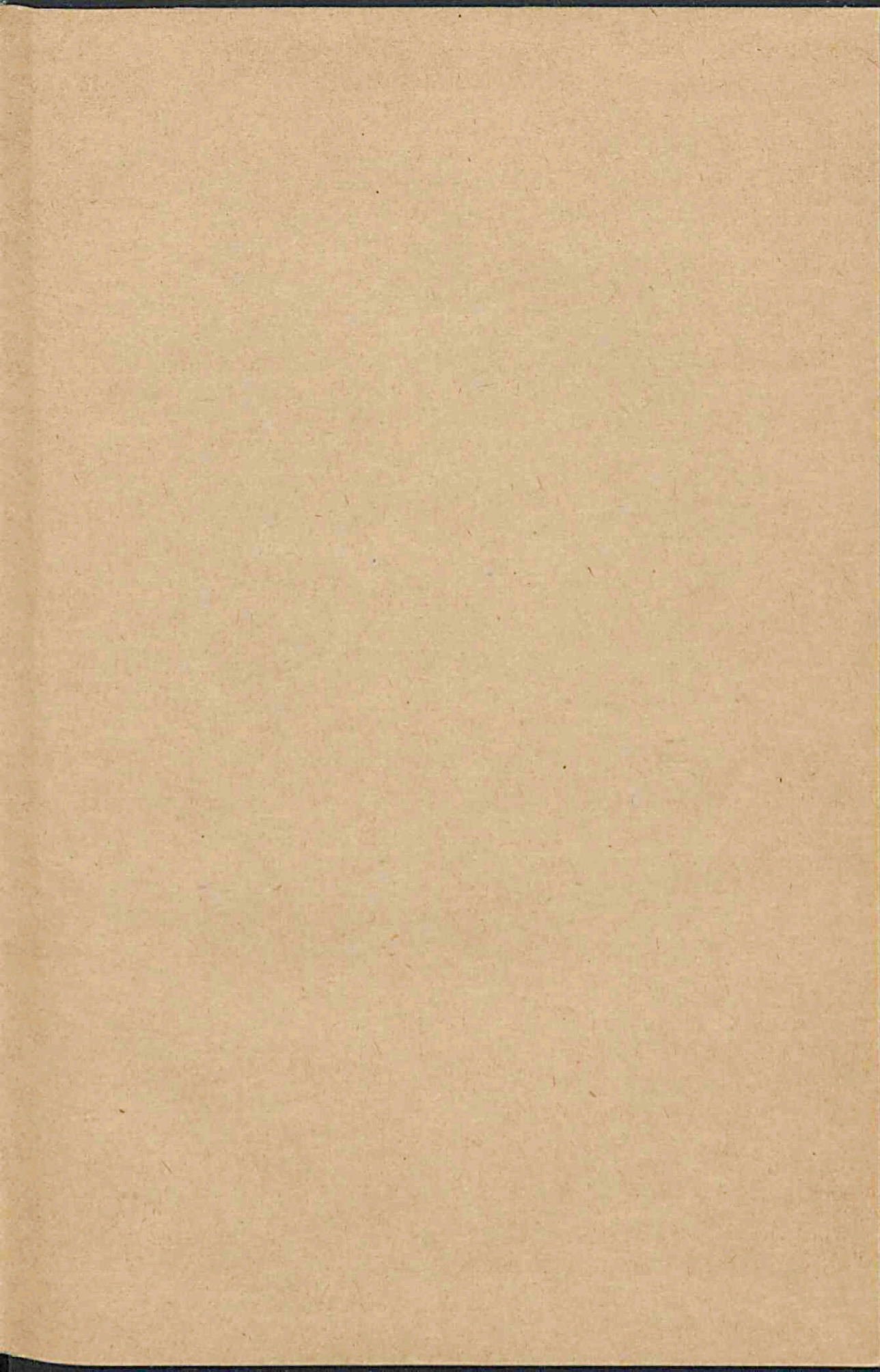
VAN

s.
ht
0

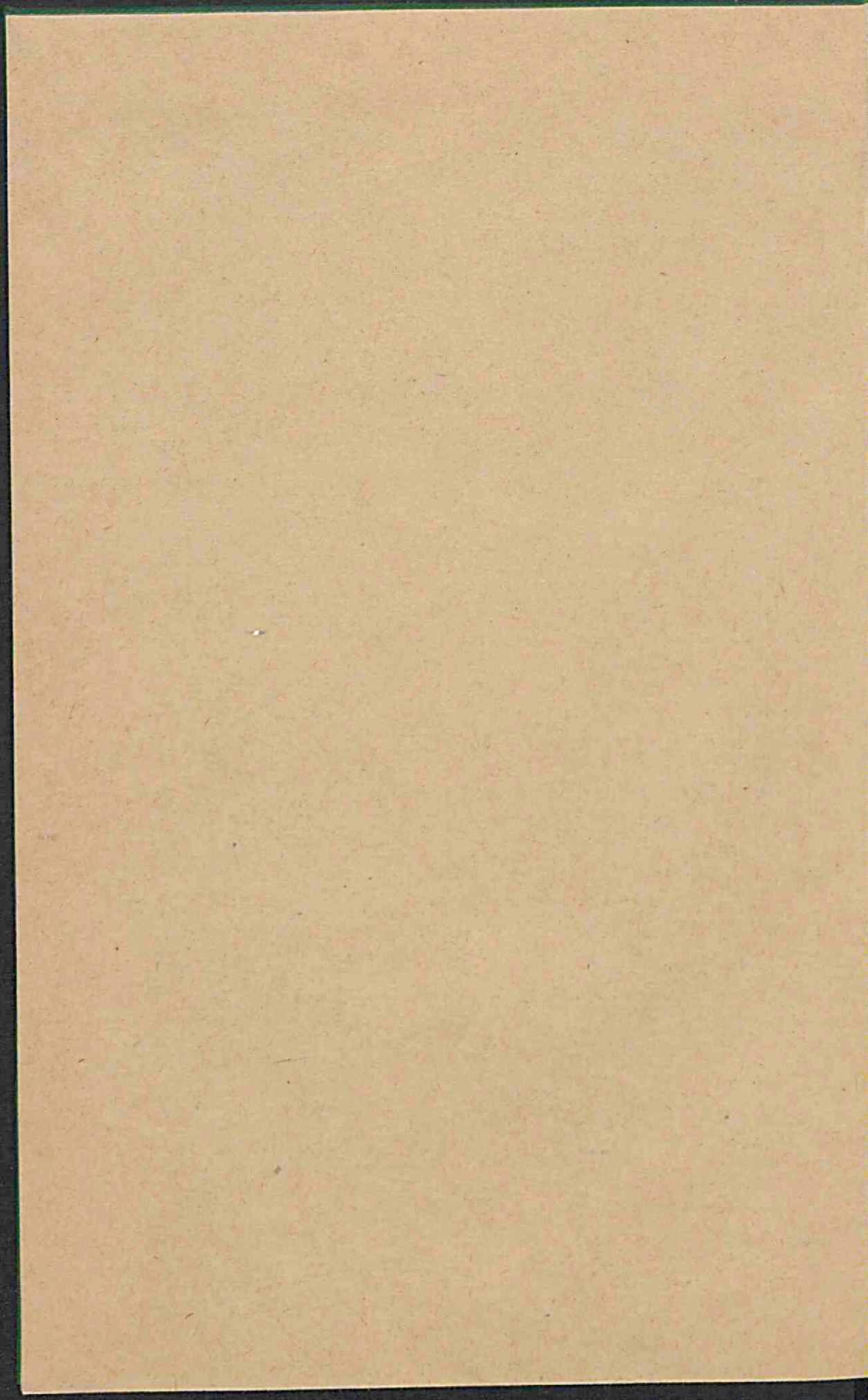

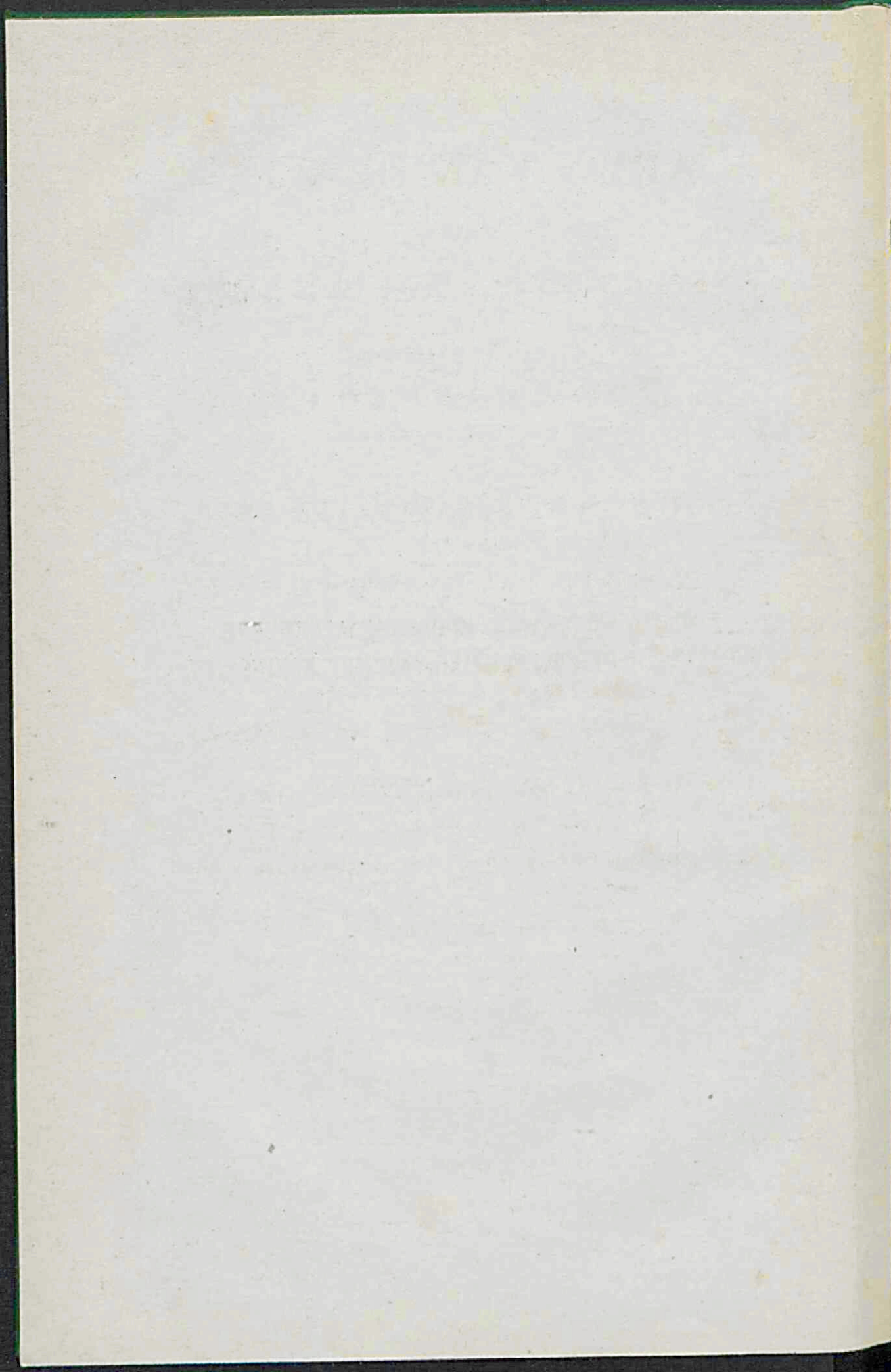

ART. 9 VAN DE WET HOUDENDE ALGEMEENE
BEPALINGEN DER WETGEVING VAN HET KONINGRIJK.

Dis. Utrecht, 1880

ART. 9 VAN DE WET

HOUDENDE

Algemeene Bepalingen der Wetgeving van het Koninkrijk.

PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD

VAN

DOCTOR IN DE RECHTSWETENSCHAP,

AAN DE

RIJKS-UNIVERSITEIT TE UTRECHT,

NA MACHTIGING VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

Dr. E. MULDER,

HOOGLEERAAR IN DE FACULTEIT DER WIS- EN NATUURKUNDE,

VOLGENS BESLUIT VAN DEN SENAAAT DER UNIVERSITEIT,

EN

OP VOORDRACHT DER RECHTSGELEERDE FACULTEIT,

TE VERDEDIGEN

op Vrijdag den 9^{den} Juli 1880, des namiddags ten 2 ure,

DOOR

ANTONIUS NILANT,

GEBOREN TE GOOR.

ARNHEM. — J. RINKES JR. — 1880.

RIJKSUNIVERSITEIT TE UTRECHT

2298 350 0

THE HISTORY OF THE

REIGN OF KING CHARLES THE FIRST

BY JOHN BURNET

IN TWO VOLUMES

VOLUME THE SECOND

By J. Burnet

AND BY JOHN BURNET

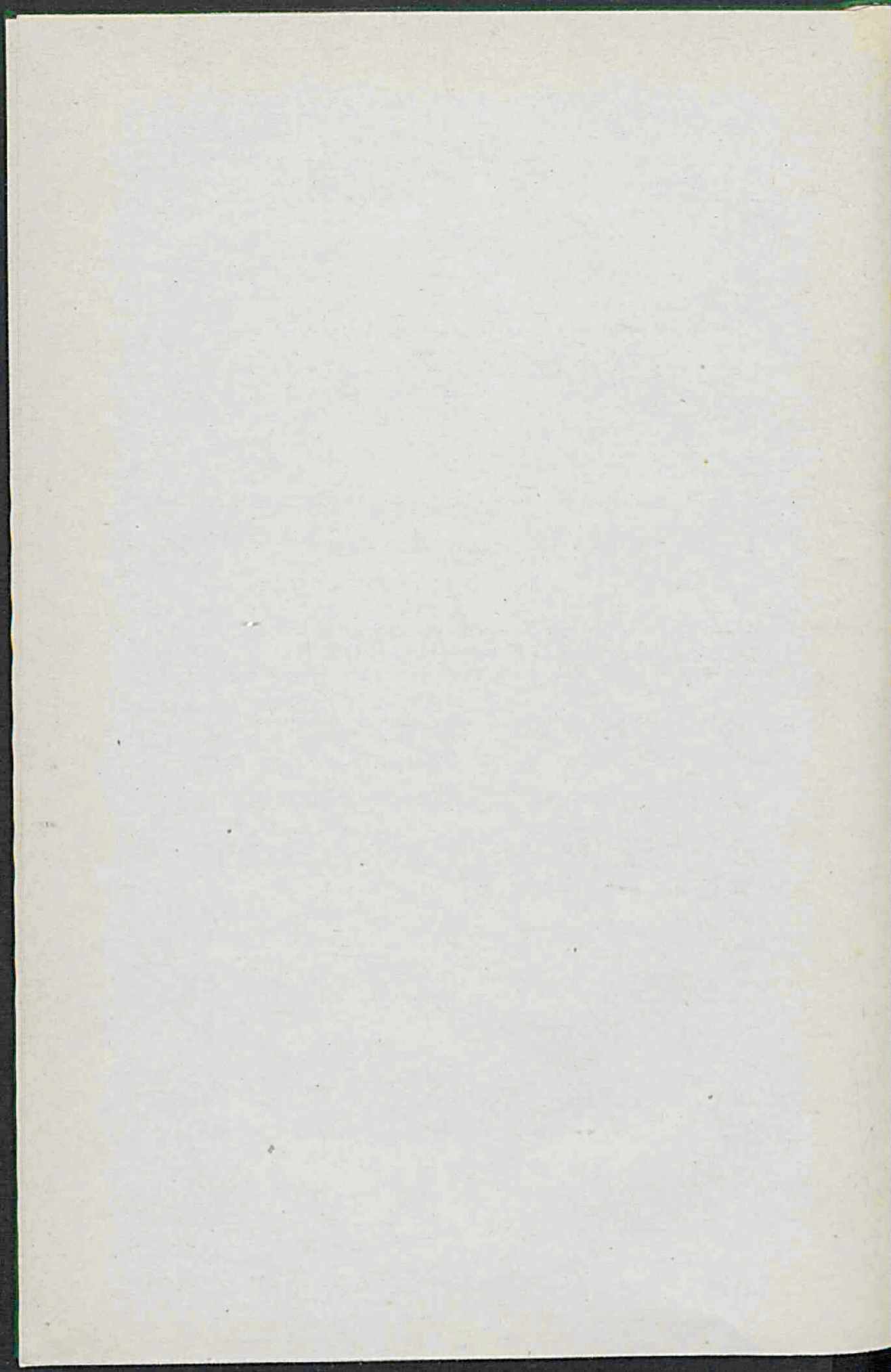
OF THE HISTORY OF THE

REIGN OF KING CHARLES THE FIRST

By J. Burnet

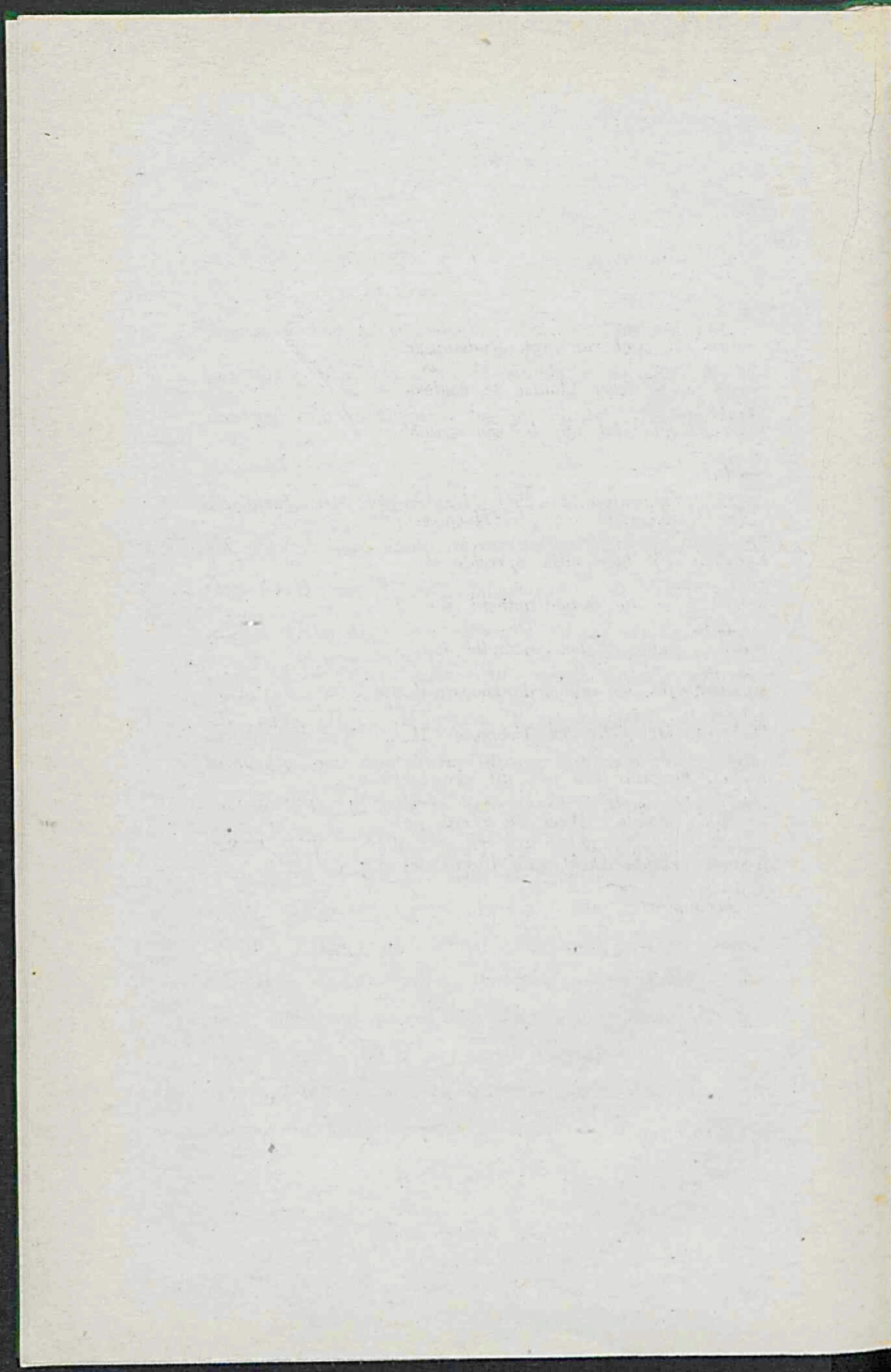
AAN MIJNE MOEDER.

Aan het eind van mijn academische loopbaan gekomen, wensch ik te dezer plaatse te voldoen aan het gevoel van dankbaarheid, dat mij bij een terugblik op dien loopbaan bezielt.

In 't algemeen aan de Hoogleeraren der Juridische Faculteit zij hier mijn oprechte dank betuigd voor het onderwijs en de welwillendheid die ik van Hen mocht genieten, maar in het bijzonder wensch ik mij te kwijten van den cijns der innige dankbaarheid die ik gevoel jegens U, mijn Hooggeleerden Promotor H. J. HAMAKER, die mij bij het schrijven van dit proefschrift zoo welwillend ter zijde stondt. Wees verzekerd dat ik altijd met de grootste erkentelijkheid mij Uwen steun en Uwe leiding zal herinneren.

INLEIDING.

Er zijn niet vele bepalingen in onze wetgeving, die meer besproken zijn dan die van art. 9 A. B.; vooral in verband met de groote vraag, of vreemdelingen hier te lande gevolgd worden door de statuta personalia van hun eigen wet, is zij het onderwerp geweest van zeer talrijke beschouwingen. Wanneer ik het waag nog eens op het voorschrift terug te komen, dan doe ik het omdat ik geloof, dat juist dit verband aan de juiste interpretatie geen goed gedaan heeft. Het komt mij voor, dat de aandacht der rechtsgeleerden vooral op bovenbedoelde vraag gevallen is, en dat art. 9 daarbij min of meer op sleeptouw genomen werd. Bijna alle schrijvers gebruiken het om er argumenten aan te ontleenen voor of tegen de stelling, dat de vreem-

deling hier te lande, wat zijn staat en bevoegdheid betreft, onderworpen is aan de Nederlandsche wet. Zij gaan, eenigszins aprioristisch, uit van de meening, dat die kwestie mede uit art. 9 moet worden beslist, en onderzoeken nu, dat eenmaal ondersteld hebbende, voornamelijk slechts wat er ten haren aanzien uit voortvloeit.

Er zijn er, die meenen dat art. 9 het Nederlandsch burgerlijk recht o. a. ten opzichte van staat en bevoegdheid verbindend verklaart voor vreemdelingen. Anderen beroepen zich op de gedachten, die den wetgever blijkens de beraadslagingen bij de vaststelling van art. 9 bezielde zouden hebben, om tot de tegenovergestelde slotsom te komen, en trachten dan op de een of andere wijze te ontkomen aan den dwang, dien ook naar hun oordeel, de woorden der wet den uitlegger schijnen op te leggen.

Een nauwkeurig onderzoek der bepaling, geheel op haar zelve beschouwd, heeft mij de overtuiging geschonken, dat art. 9 met de leer van het personeel statuut noch direct noch indirect in verband staat, en dat er ten aanzien van de veel besproken kwestie geen enkel argument noch voor, noch tegen aan te ontleenen is. De gronden, waarop deze overtuiging steunt, zal ik trachten uiteen te zetten in de volgende bladzijden.

Ik sluit mij alzoo aan bij de meening door Prof. Tellegen reeds uitgesproken in het jaar 1856 in een opstel, opgenomen in de Nieuwe Bijdragen voor R. en W. van dat jaar, pag. 55 en volgg.; zie vooral pag. 59 en 72. Ik wensch slechts uit te werken wat hij aangegeven, te bewijzen wat hij beweerd heeft.

§ 1.

Zal de taak, die ik mij boven gesteld heb, mij gelukken, dan moet ik de kwestie eenigszins hoog ophalen en beginnen met de afscheiding van de twee zeer van elkander onderscheiden deelen waaruit het internationaal privaatrecht, zooals het gewoonlijk behandeld wordt, bestaat, van de beide geheel zelfstandige vragen, die het tracht te beantwoorden. Die onderscheidenheid en zelfstandigheid moeten vóór alles vaststaan: men vergeve het mij, indien ik er een ietwat uitvoerig betoog aan wijd. Dit is te meer noodig, omdat men er lang niet altijd genoeg den nadruk op laat vallen.

Ik zeg: het internationaal privaatrecht bevat twee afzonderlijke deelen 1). Tot juist verstand van het eerste deel diene het volgende.

---

1) Zie ook Tellegen t. a. p. pag. 59 en prof. Hamaker's redevoering over „Aard en doel van het internationaal privaatrecht”. Utrecht 1877.

Iedere staat maakt eene onderscheiding tusschen de menschen in *onderdanen* en *niet-onderdanen*. De eersten zijn die menschen, welke hij als tot zich behoorende beschouwd, als zijne leden: hij erkent tusschen zich en hen zeker verband, en kent hun uit dien hoofde rechten toe, maar legt hun tevens ook verplichtingen op, die hij aan de overigen niet toekent en niet oplegt. Zij zijn het aan wie hij een aandeel geeft aan het bestuur van den staat, maar tevens ook verplicht, hetzij in dien-
sten, hetzij in goed, bij te dragen tot zijne instandhouding. In het verkeer tusschen de staten onderling is de staat hun vertegenwoordiger, zoowel waar het aankomt op de bescherming hunner belangen, waar die op onrechtmatige wijze benadeeld of bedreigd mochten worden, als waar het geldt het instaan, het opkomen voor de met het volkenrecht strijdige handelingen, waaraan zij zich ten nadeele van een' anderen staat mochten hebben schuldig gemaakt.

De niet-onderdanen daarentegen zijn den staat vreemd: hij denkt er niet aan hen tegenover zich rechten toe te kennen, en begrijpt dan ook, dat zij tegenover hem geene verplichtingen te vervullen hebben. Op hunne belangen heeft hij, bij de wetten die hij maakt, de besluiten die hij neemt, de instellingen die hij in het leven roept, het oog

niet, of alleen indirect, voor zooverre de bevordering van hun welzijn het middel is waardoor het welzijn zijner onderdanen verhoogd wordt. Hij kent zich het recht toe hen buiten zijn grondgebied te houden of er hen slechts op zekere voorwaarden toe te laten.

Kortom, er is voor iederen staat een onderscheid tusschen zijne onderdanen en alle andere menschen, die hij niet tot zijn onderdanen rekent. De eerste behooren tot dien staat, zijn voor hem een even onmisbaar bestanddeel als zijn territoir het is. De bevordering hunner belangen is zijn eigenaardige taak, voor hen bestaat hij: zij zijn onder zijne hoede en staan onder zijn bevel. Zij hebben tegenover hem allerlei verplichtingen. Zij vormen met elkander een geheel, dat als zoodanig tegenover andere dergelijke geheelen staat en in het volkenrecht als zelfstandig wezen erkend wordt.

De hier bedoelde onderscheiding tusschen onderdanen en niet-onderdanen bestaat natuurlijk ook voor Nederland: ik kan volstaan met het te constateeren. Bewijs heeft de stelling niet noodig. Wel moet toegegeven worden, dat het niet gemakkelijk is de grens tusschen onderdanen en niet-onderdanen te trekken. Behooren tot de eersten alleen zij, die voldoen aan de vereischten door onze wetten voor het Nederlan-

derschap gesteld? of ook zij, die binnen Nederland gevestigd, die er ingezetenen zijn? of ten slotte zelfs die menschen, welke er slechts tijdelijk verblijf houden maar toch tegenover den staat der Nederlanden althans één recht en één plicht hebben: het recht op bescherming van lijf en goed (art. 3 G. W.) en den plicht van gehoorzaamheid aan de strafwetten van den staat?

De beslissing van dit punt moge moeilijk wezen, wij kunnen het laten rusten. Voor ons doel is het genoeg, dat ook voor Nederland de onderscheiding in onderdanen en hen, die het niet zijn, onloochenbaar bestaat. Zij vindt gewoonlijk hare uitdrukking in de tegenstelling van Nederlanders en vreemdelingen: eene huldiging dus van het engste der drie boven omschreven en als mogelijk gestelde opvattingen van het begrip onderdanen. Ook ons privaatrecht houdt zich in zijne terminologie aan deze engste opvatting; het stelt als leden van den staat tegenover zich, die het niet zijn: de Nederlanders tegenover de vreemdelingen (art. 5 en vgg. B. W.). Tevens echter stelt het de tweede der bovengenoemde klassen, die der ingezetenen, met de Nederlanders gelijk (art. 8 B. W.), zoodat het ten slotte toch de ruimere opvatting van het begrip onderdanen aanneemt.

Als het nu dan vaststaat, dat ook voor Nederland

een onderscheid tusschen onderdanen en hen, die geen onderdanen zijn, tusschen Nederlanders en vreemdelingen aanwezig is, een onderscheid dat zijn invloed in menigerlei opzicht doet gelden, dan ontstaat de vraag: kunnen vreemdelingen in Nederland privatrechten hebben en handhaven? of liever: bestaat er naar het Nederlandsche recht private rechtsbevoegdheid voor vreemdelingen? zijn naar de Nederlandsche wet vreemdelingen personen in den technischen zin van het woord? En, zoo deze vraag bevestigend moet beantwoord worden, zijn het dan personen in denzelfden omvang als de Nederlanders het zijn, of ontbreekt hun naar de Nederlandsche wet de bevoegdheid tot het hebben en handhaven van enkele der in die wet erkende private rechten? Is naar het Nederlandsche recht het huwelijk door een vreemdeling gesloten een geldig huwelijk? Is hij bevoegd tot de uitoefening van vaderlijke macht? Is zijne benoeming tot voogd eene wettige benoeming? Wordt hij door occupatie en andere wijzen van eigendomsverkrigging eigenaar gelijk een Nederlander het wordt? Zijn eene schenking hem gedaan, een legaat hem vermaakt, van kracht? Wat is de werking van eene erfstelling hem ten deel gevallen of wordt hij erfgenaam door den dood van zijnen naasten bloedverwant? Wordt hij schuldeischer van den man, die zich bij contract aan hem verbindt, of hem onrecht-

matig benadeelde? . Wat is het antwoord, dat op al deze vragen gegeven moet worden naar de Nederlandsche wet? Zijn de hier als voorbeelden gestelde rechtsfeiten, of enkele daaronder althans, nietig omdat de mensch voor wien zij werken zouden niet rechtsbevoegd is, en dus in den technischen zin geen persoon? Missen zij alle werking, gelijk zij alle werking zouden missen, indien zij plaats hadden ten opzichte van een dier of van een servus poenae uit het Romeinsche recht, of van een burgerlijk doode uit den Code Pénal? Of is de vreemdeling bevoegd het rechtsgevolg der genoemde feiten te ontvangen en te hebben en treedt het alzoo in het leven?

Zie hier de vraag, die het feit, dat de Nederlandsche staat de onderscheiding kent tusschen onderdanen en niet-onderdanen, tusschen zijne leden en de menschen die het niet zijn, tusschen menschen, wier welzijn hem ter harte gaat en menschen, die hem vreemd zijn, den wetgever stelt. Wij weten in welken zin hij haar beantwoord heeft.

Hoe zeer men in een ander opzicht over den zin van art. 9 A. B. verschillen moge, daaraan twijfelt niemand, dat het den vreemdeling volle rechtsbevoegdheid toekent voor alle gevallen, waarvoor de wet haar niet uitdrukkelijk ontzegt, vermindert of aan voorwaarden bindt. En deed art. 9 A. B. het niet, art. 2

B. W. zou ons tot volmaakt hetzelfde resultaat leiden. De vreemdeling is dus naar het Nederlandsche recht persoon: van de vele beperkingen zijner rechtsbevoegdheid, die in vroeger tijden zoo hier als elders werden aangenomen, zijn slechts betrekkelijk onbeduidende overblijfselen in stand gebleven. Waar naar de Nederlandsche wet private rechten ontstaan, is het haar onverschillig of zij ontstaan voor een' vreemdeling of voor een' Nederlander. De Nederlandsche staat erkent, gelijk iedere Staat, zekere menschen als zijne leden en sluit anderen van het lidmaatschap uit; maar op zijne opvatting der privaatrechtelijke persoonlijkheid heeft de onderscheiding in Nederlanders en vreemdelingen geen invloed. Om persoon te wezen, is het voldoende dat men mensch zij.

§ 2.

De andere vraag is een gevolg daarvan, dat er in de beschaafde wereld naast elkander tal van wetgevingen gelden, die wat inhoud betreft meer of minder van elkander verschillen. Naar welke wetgeving nu moet de rechter in ieder aan zijn oordeel onderworpen geval vonnissen? Moet de Nederlandsche rechter zijne beslissingen gronden op de Nederlandsche, de Fransche, de Duitsche of op nog eene andere wet?

Het antwoord op deze vraag schijnt bij den eersten oogopslag gemakkelijk genoeg. Het ligt voor de hand den Nederlandschen rechter naar de Nederlandsche, den Franschen naar de Fransche wet enz. te verwijzen. Toch is het gemakkelijk in te zien dat dit antwoord, zoo algemeen gegeven, niet deugt. De Nederlandsche rechter moge in den regel de Nederlandsche wet hebben toe te passen, er is niet veel verbeeldingskracht toe noodig om zich gevallen te denken, waarin die toepassing ongerijmd zou wezen. B. v. stel den Nederlandschen rechter wordt aan zijn oordeel onderworpen de vraag of een Nederlander eigenaar is geworden van een onroerend goed gelegen in een land waar tot de eigendomsverkrijging geen traditie noodig is; zal de rechter nu den Nederlander geen eigenaar verklaren op grond daarvan, dat de Nederlandsche wet traditie vereischt en deze niet is geschied? doet de rechter dit, zoo past hij de Nederlandsche wet toe, hetgeen ieder wel zal toestemmen dat niet aangaat. Stel de Nederlandsche rechter krijgt te oordeelen over de vraag of een tusschen twee Engelschen in Engeland gesloten huwelijk een geldig huwelijk is. Zal hij nu, de Nederlandsche wet toepassende, het huwelijk nietig verklaren op grond dat het niet gesloten is door den ambtenaar van den burgerlijken stand, maar door een geestelijke? Uit deze twee voorbeelden, die met talloze te ver-

méerderen zijn, zal het alzoo wel duidelijk zijn, dat het gebeuren kan, dat de rechter van het ééne land moet recht spreken naar de wetten van het andere en dit wordt dan ook wel door bijna niemand weersproken. De moeilijkheid is slechts aan te wijzen in welke gevallen hij het doen moet: de regelen te vinden die den rechter zullen in staat stellen met juistheid voor ieder geval de wetgeving uit te vinden, die in dat geval toepasselijk is. Hoe die regelen gevonden moeten worden; van welke beginselen men bij het zoeken daarvan moet uitgaan, daarover twist men, niet over de vraag, of toepassing van buitenlandsch recht wel ooit geschieden moet. Dat zij a priori beschouwd noodig zijn kan en door het steeds toenemend verkeer in zoo langer hoe meer gevallen werkelijk noodig is, geeft ieder toe.

Dit weinige zij voldoende tot toelichting van hetgeen ik de tweede vraag noem, waarop het internationaal privaatrecht het antwoord geven moet. Zij luidt alzoo: naar welke regelen moet voor ieder aan 's rechters oordeel onderworpen geschil de op dat geschil toepasselijke wetgeving aangewezen worden? Zij ontstaat als een gevolg van het verschil van recht, dat voor de onderscheidene staten en soms voor de onderscheidene deelen van één zelfden staat valt op te merken. Het is mijn doel niet de wijze te bespreken, waarop onze

wetgever getracht heeft haar te beantwoorden. Ik wensch slechts haar bestaan en strekking met een enkel woord te herinneren.

§ 3.

De beide deelen van het internationaal privaatrecht wier strekking ik in de vorige bladzijden getracht heb aan te geven, zijn geheel zelfstandig en volmaakt onafhankelijk van elkander. Het eene oefent op het andere geen invloed uit. Het eene zou kunnen wegvallen zonder dat het andere er in het minst door veranderde.

Zie hier de stelling, wier waarheid ik in deze paragraaf trachten zal te bewijzen.

Dat beide deelen van elkander onderscheiden zijn springt in het oog, zoo althans komt het mij voor: ik zou dan ook bij dit punt niet langer stilstaan, indien niet sommige schrijvers over internationaal privaatrecht en daaronder enkelen der meest bekende, blijkbaar van eene andere meening uitgingen en beide vragen behandelden als vormden zij er slechts ééne.

Het duidelijkst blijkt dat onderscheid tusschen de vraag, welke de rechtsbevoegdheid is van vreemdelingen en de vraag, naar de wetgeving van welk land de rechter in ieder geval vonnis geven moet, indien men

er op let, dat de eerste 1) een vraag is van Nederlandsch privaatrecht, terwijl het antwoord op de tweede juist uitmaken moet, wanneer het Nederlandsche privaatrecht van toepassing is. De Nederlandsche wetgever, die de rechtsbevoegdheid van vreemdelingen omschrijft stelt een punt van Nederlandsch privaatrecht vast, op dezelfde wijze als hij het doet bij de afschaffing der slavernij of bij de erkenning en regeling der rechtspersoonlijkheid. De rechter, die voor een bepaald geval nagaat of den vreemdeling naar de Nederlandsche wet rechtsbevoegdheid toekomt, onderzoekt eene kwestie van Nederlandsch privaatrecht. De Nederlandsche wetgever daarentegen, die voorschrijft hoe de rechter in ieder geval zal hebben uit te maken of hij de Nederlandsche dan wel eene buitenlandsche wet heeft toe te passen, stelt geen punt van privaatrecht vast, maar wijst der Nederlandsche en iedere andere wetgeving van privaatrecht de gevallen aan, waarin zij door Nederlandsche rechters zal worden in werking gebracht.

---

1) Men moet mij niet beschuldigen van inconsequentie, wanneer ik hierboven deze vraag noemde als behoorende tot het Int. Nat. Priv. Recht en nu zeg dat zij eene vraag is van Nederl. privaatrecht. Want genoemde vraag behoort toch slechts *in zoverre* tot het Int. Nat. Priv. Recht als zij er door de schrijvers, die over genoemd recht spreken, toegebracht en mede behandeld wordt.

Dit was het onderscheid tusschen beide vragen, tusschen beide deelen wat het internationaal privaatrecht betreft: men zal toegeven, dat het in het ooggvallend is. Dat zij zelfstandig zijn, dat zij ieder afzonderlijk moeten worden beantwoord; dat de wetgever, die voorschriften geeft voor de eene nog niets zegt omtrent de andere, is dunkt mij, niet minder duidelijk, en eigenlijk in het gezegde reeds opgesloten. Ik althans zie niet in, hoe de wetgever ooit door de regeling der rechtsbevoegdheid van vreemdelingen naar de Nederlandsche wet een voorschrift zou kunnen geven omtrent de gevallen waarin die wet moet worden toegepast, of omgekeerd door te bepalen wat omtrent het laatste punt gelden zal, ons een stap nader brengen tot de kennis dier rechtsbevoegdheid. Art. 9 A. B. kent aan vreemdelingen nagenoeg volle rechtsbevoegdheid toe; weten wij, die bepaling kennende, iets meer omtrent de groote vraag, wanneer de Nederlandsche, wanneer eene buitenlandsche wet moet worden toegepast? Natuurlijk niet; wij weten slechts, wat wij, zoo zij toepasselijk is, van de rechtsbevoegdheid van vreemdelingen te denken hebben. Art. 6, 7 en 10 A. B. geven ons het middel, al is het dan een zeer onvoldoend middel om uit te maken voor welke gevallen de Nederlandsche, voor welke gevallen eene buitenlandsche wet het richtsnoer van

beslissing zijn moet. Zeggen die artikelen ons tevens iets omtrent de rechtsbevoegdheid van vreemdelingen naar de Nederlandsche wet? Al weer moet het antwoord in ontkennenden zin gegeven worden. Zij leeren ons misschien, en zoo zij het ons niet leeren, dan moesten zij het toch doen, wanneer wij die rechtsbevoegdheid naar de Nederlandsche, wanneer naar eenige buitenlandsche wet hebben te beoordeelen, maar hoe het met haar gesteld is naar het Nederlandsche privaatrecht, is er met geen mogelijkheid uit af te leiden.

Welk stelsel ook de wetgever moge aannemen ten aanzien van de rechtsbevoegdheid van vreemdelingen: het oude, dat slechts in tijden van barbaarschheid gegolden heeft en volgens hetwelk zij geheel rechteloos, dus geen personen in den technischen zin van het woord waren, of het stelsel dat aan vreemdelingen slechts eene min of meer beperkte rechtsbevoegdheid verleent, met of zonder den eisch van wederkeerigheid, of eindelijk het stelsel van het Italiaansche wetboek, dat n. l. van volkomen gelijkstelling van onderdanen en niet-onderdanen; welk stelsel ook, zeg ik, de wetgever moge aannemen, het antwoord door hem te geven op de andere vraag, de vraag namelijk, naar welke beginselen de rechter voor ieder geval de toepasselijke wet heeft uit te vinden, wordt in geen

enkel opzicht geprejudiceerd. Uit alle mogelijke ooit verdedigde theoriën blijft hem de keuze volmaakt vrij. Een voorschrift van de Nederlandsche wet omtrent de rechtsbevoegdheid van vreemdelingen, bevat uit zijnen aard niets omtrent de gevallen, waarin de Nederlandsche wet moet worden toegepast. En omgekeerd, in welken zin ook het conflict der Nederlandsche wet met buitenlandsche wetten moge geregeld worden, het zij zóó, dat de toepasselijkheid der laatsten nooit of slechts bij wege van zeldzame uitzondering plaats hebbe, hetzij in dien zin dat Nederlandsch en buitenlandsch recht beide in beginsel evenzeer toepasselijk zijn kunnen en slechts de aard van ieder concreet geval beslist, omtrent de rechtsbevoegdheid van vreemdelingen naar de Nederlandsche wet wordt dan toch niets uitgemaakt. Dit punt blijft in zijn geheel en slechts daarop kan de eerst bedoelde regeling invloed uitoefenen, of op het stuk van de rechtsbevoegdheid van vreemdelingen, gelijk op andere punten, de Nederlandsche wet in meerdere of in mindere gevallen zal werken.

§ 4.

Blijkt het, zooals ik durf hopen, uit het bovenstaande, dat de vraag naar de rechtsbevoegdheid van

vreemdelingen volgens de Nederlandsche wet, en die naar de beginselen, waarvan voor den Nederlandschen rechter de toepasselijkheid van de Nederlandsche of van eenige buitenlandsche wet afhankelijk is, zoozeer onderscheiden en van elkander onafhankelijk zijn, als ooit twee rechtsvragen het zijn kunnen, dan moet nu onderzocht worden tot welke van beide de bekende regel behoort: *status comitatur personam*, d. w. z. de staat der personen vergezelt hen, waar zij zich ook bevinden mogen, of juist: de staat der personen wordt beoordeeld naar de wet van het land waartoe zij behooren. Het punt van onderzoek is alzoo het volgende: geeft de wet, die omtrent vreemdelingen het beginsel *status comitatur personam* aanneemt of verwerpt, zoodoende eene bepaling omtrent hunne rechtsbevoegdheid, of wel omtrent de wederzijdsche grenzen van toepasselijkheid der Nederlandsche en der buitenlandsche wetten? Behoort zijn voorschrift tot het eerste of tot het tweede deel van het internationaal privaatrecht?

Het komt mij voor dat het antwoord in de vraag reeds ligt opgesloten; toch is het van belang er bij stil te staan, omdat indien ik mij niet vergis, dit het punt is, waarop beide deelen min of meer in elkander schijnen te vloeien. Het kan aan geen twijfel ononderhevig zijn, dat de regel *status comitatur personam*,

de leer van het statutum personale, gelijk men ook wel zegt, behoort tot de voorschriften omtrent de wetconflicten. De Staat, die dit beginsel huldigt, beslist niet, dat volgens zijn privaatrecht vreemdelingen rechtsbevoegdheid bezitten; hij wil alleen, dat waar omtrent den staat der personen uitspraak gedaan moet worden des rechters keuze uit alle mogelijke wetgevingen bepaald zal worden door de nationaliteit of door het domicilie van den persoon wiens staat of bevoegdheid het in casu geldt; hij verbiedt, dat de rechter als de ten aanzien van dit punt toepasselijke wet per se zijne eigene of die van de plaats der handeling of die der ligging van het goed beschouwe. Dat in die huldiging geene toekenning van rechtsbevoegdheid aan vreemdelingen gelegen is, m. a. w. dat zij niet noodzakelijk medebrengt, dat nu ook zoo dikwijls de inlandsche wet moet worden toegepast, vreemdelingen als rechtsbevoegde wezens zijn aan te merken, blijkt onmiddellijk daaruit, dat het dan ook van haar afhankelijk zijn zoude of de inlanders zelve persoonlijkheid bezitten zullen, want de regel: *status comitatur personam* is algemeen en betreft de eigen onderdanen evengoed als vreemden. Geeft hij vreemden rechtsbevoegdheid, dan ook den inlander: voor beiden geldt hij en heeft hij volmaakt dezelfde beteekenis. Zoo zou dus om ons recht tot voorbeeld te nemen, de rechtsbevoegdheid

van den Nederlander naar het Nederlandsche recht staan en vallen met art. 6 A. B., wat wel niemand zal beweren.

In de erkenning van het *status comitatur personam* ligt zoo weinig eene toekenning van rechtsbevoegdheid aan vreemdelingen naar het inlandsche recht dat dezelfde wetgever het laatste in volle mate zou kunnen doen en toch het eerste nalaten. Het eenige gevolg zou wezen dat nu de inlandsche wet omtrent staat en bevoegdheid toepasselijk werd in gevallen, waarin zij het anders niet zijn zou. Het staat alzoo vast, dat het aloude beginsel van het personeel statuut, d. i. de regel, staat en bevoegdheid der personen moeten beoordeeld worden naar de wet van het land, waartoe zij behooren, een voorschrift bevat tot aanwijzing der in ieder geval toepasselijke wetgeving en met de vraag, welke is de rechtsbevoegdheid van vreemdelingen niets te maken heeft; dat het behoort tot het tweede en niet tot het eerste deel van het internationaal privaatrecht.

En toch, hoe duidelijk dit moge zijn, heeft, naar mijn oordeel, het genoemde beginsel de schuld, wanneer beide ten zeerste onderscheiden deelen van het internationaal privaatrecht somtijds vermengd en tot een geheel vereenigd worden. Er is n. l. eene opvatting mogelijk van het beginsel, dat de statuta per-

sonalia den vreemdeling vergezellen wanneer hij zich ophoudt buiten de grenzen van den staat, die er werkelijk eene erkenning van de rechtsbevoegdheid van vreemdelingen in opgesloten doet schijnen. En die opvatting is niet alleen mogelijk, maar zij schijnt mij zelfs toe niet ongewoon te zijn. Zij komt hierop neer: de regel, dat de statuta personalia den vreemdeling overal volgen, gebiedt, dat de inlandsche rechter, waar hij over den staat eens vreemdelings heeft te oordeelen, de wet van het vreemde land toepasse. In zooverre betreft alzoo het beginsel de conflicten der wetten. Nu behoort echter tot den staat der personen o. a. ook hunne rechtsbevoegdheid, hunne persoonlijkheid in den technischen zin van het woord. Ook de rechtsbevoegdheid van buitenlanders derhalve wordt door den inlandschen rechter beoordeeld naar de vreemde wet. De rechtsbevoegdheid, die zij den haar onderworpen persoon toekent, komt hem ook hier toe. Het beginsel bevat dus tevens eene erkenning van de rechtsbevoegdheid van vreemdelingen in al die gevallen, waarin de vreemde wet haar aanneemt. En omgekeerd ligt in de erkenning der rechtsbevoegdheid eene hulding van het *status comitalur personam*.

Het is, geloof ik, niet moeilijk aan te toonen, welke de fouten zijn in deze redeneering, en de scheiding tusschen de beide deelen van het internationaal pri-

vaatrecht te handhaven. Het eerste deel geeft, gelijk wij zagen, antwoord op de vraag: welke is naar het inlandsche privaatrecht de rechtsbevoegdheid van vreemdelingen? Het tweede moet ons leeren, naar welke beginselen de rechter voor ieder aan zijn oordeel onderworpen geschil de daarop toepasselijke wetgeving behoort uit te vinden. Nu is het duidelijk, dat de regel volgens welken de *statuta personalia* den vreemdeling overal volgen, nooit een antwoord op de eerste vraag bevatten kan, zelfs niet indien, wat ik ontken, onder de *statuta personalia* de rechtsbevoegdheid begrepen is. De regel zegt ons niet, welke naar het inheemsche privaatrecht de rechtstoestand van buitenlanders is; hij wil slechts, dat op dit punt recht gedaan zal worden naar de vreemde wet. Tevens staat het vast, dat de regel wel den rechter bindt, maar niet den wetgever, aan wiens erkenning hij zelf voor dit bepaalde land zijne werking ontleent. Hieruit volgt, dat zoo de inlandsche wet omtrent de rechtsbevoegdheid van vreemdelingen uitdrukkelijke bepalingen inhoudt, deze ondanks de huldiging van het *status comitatur personam* toegepast moeten worden en boven de betrekkelijke voorschriften der vreemde wet den voorrang zullen hebben, m. a. w. indien een staat het beginsel, dat de *statuta personalia* den vreemdeling volgen, aan-

neemt, is daarmede niets gezegd omtrent de rechtsbevoegdheid, die den vreemdeling naar het inlandsche recht toekomt; de vraag: welke is die rechtsbevoegdheid? blijft bestaan niet alleen, maar moet beantwoord worden ook, want hetgeen zij op dit stuk voorschrijft moet worden toegepast zoodra het geval aanwezig is, waarvoor de bepaling gemaakt is, en heeft dan boven het statutum personale van den vreemdeling den voorrang.

Ik maakte in het daareven gezegde mijne stelling zwakker, dan zij werkelijk is, want ik onderstelde, dat in den regel *status comitatur personam*, onder «status» ook de rechtsbevoegdheid begrepen is. Hoe veel te meer klemt mijn betoog, dat in de erkenning van dien regel eene toekenning van rechtsbevoegdheid aan vreemdelingen door de inlandsche wet niet is opgesloten, indien, zooals men meer en meer begint aan te nemen, de rechtsbevoegdheid er buiten valt en alleen de handelingsbevoegdheid der personen, per se, naar de wet van hun land beoordeeld moet worden. Ik voor mij, aarzel geen oogenblik, mij bij deze opvatting aan te sluiten. Ik onthoud mij echter van een nader ingaan op dit punt, en verwijs den belangstellenden lezer naar de hier ter stede onlangs verdedigde dissertatie van den heer W. Dolk. 1)

---

1) Internationaal privaatrecht. I. Personenrecht. Utrecht, J. Bijleveld. 1880.

Ik herhaal nog slechts de slotsom, waartoe ik in deze paragraaf gekomen ben: een wetgever, die den regel neerschrijft, dat de statuta personalia den persoon volgen, waarheen hij zich ook begeven moge, geeft zodoende den rechter één der regelen aan, die hem in staat zullen stellen voor ieder geschil eene wetgeving als de toepasselijke uit te kiezen; omtrent de vraag daarentegen, welke naar het inlandsche recht, de rechtsbevoegdheid van vreemdelingen zijn zal, laat hij zich niet uit. En omgekeerd, de wetgever, die vaststelt, in welke mate naar het inlandsche recht, vreemdelingen rechtsbevoegdheid bezitten zullen, geeft zodoende in geen enkel opzicht antwoord op de vraag, of de statuta personalia den vreemdeling volgen, ja of neen.

§ 5.

Met welke bedoeling is art. 9 A. B. vastgesteld? Heeft de wetgever eene bepaling willen geven omtrent de gevallen, waarin het Nederlandsche privaatrecht bij uitsluiting van eenige vreemde privaatswetgeving moet worden toegepast, eene bepaling alzoe behorende tot het tweede deel van het internationaal privaatrecht? Of heeft hij willen voorschrijven, dat telkens, wanneer nu eenmaal — zonder zich over de

vraag, wanneer dit het geval, is uit te laten — de rechtsbevoegdheid van een' vreemdeling naar het Nederlandsche recht beoordeeld worden moet, die vreemdeling als in denzelfden omvang rechtsbevoegd moet worden aangemerkt als Nederlanders het zijn, behoudens de uitzonderingen? En heeft hij derhalve eene bepaling van Nederlandsch privaatrecht willen geven, tevens behoorende tot het eerste gedeelte van het internationaal privaatrecht?

Is het doel geweest den Nederlandschen rechter te zeggen: ook dan, wanneer in het proces een vreemdeling betrokken is, wanneer gij uw oordeel hebt uit te spreken omtrent den staat en de bevoegdheid van een' vreemdeling, wanneer gij weten moet, wat het rechtsgevolg is van handelingen door of ten opzichte van een' vreemdeling verricht, hebt gij de Nederlandsche wet te raadplegen; gij moet niet meenen, dat het feit, dat op eenigerlei wijze de rechtsbetrekking of de handeling van een vreemdeling in het proces betrokken is, voor u een reden zijn kan, uwe beslissing niet uit de Nederlandsche, maar uit eenige vreemde wet te putten?

Of had de wetgever een voorschrift op het oog, dat duidelijker uitgedrukt aldus zou luiden: in hoeverre gij rechter naar de Nederlandsche, in hoeverre naar eenige vreemde wet te vonnissen hebt, dat gaat mij

hier niet aan. Maar gesteld, dat gij in eenig geval over de rechtsbevoegdheid van een vreemdeling moet uitspraak doen naar de Nederlandsche en niet naar eenige andere wet, dan hebt gij hun eene rechtsbevoegdheid toe te schrijven niet minder groot dan die van Nederlanders, behoudens de beperkingen, die ik later uitdrukkelijk mocht vaststellen?

Zie hier de groote vraag waarover de rechtsgeleerden twisten: ik heb getracht haar duidelijk te stellen, duidelijker dan wel eens geschied is. Het voorafgaande betoog geeft mij, hoop ik, tot deze formuleering het recht. Het heeft tevens aangetoond, dat de wetgever het één of het ander moet bedoeld hebben, want er is uit gebleken, dat hij die iets vaststelt ten aanzien van het eene punt, nooit tegelijkertijd iets kan vaststellen ten aanzien van het andere. De wetgever heeft in art. 9 òf een beginsel gesteld omtrent den omvang der toepasselijkheid van het Nederlandsche privaatrecht, òf eene bepaling gegeven, die ons leert in hoeverre vreemdelingen naar het Nederlandsche recht en dus alleen, indien dit toepasselijk is, als rechtsbevoegd d. i. als vatbaar voor het verkrijgen en handhaven van private rechten te beschouwen zijn. Heeft hij het één gedaan, dan heeft hij het andere punt niet aangeroerd, en omgekeerd. Omtrent beide te gelijk heeft hij niet *kunnen* bepalen: daarvoor zijn beide onder-

werpen te verschillend en liggen zij te ver uit el-
kander.

Is dit waar, dan bindt het ook den uitlegger der
wet. Ook hij is dan verplicht in art. 9 òf het een òf
het ander te lezen. Verklaart hij zich voor de ééne
opvatting, dan verzet hij zich daardoor alleen reeds
tegen de andere.

Er moet alzoo eene keuze gedaan worden en mij
althans valt zij nu niet moeilijk meer. Het blijkt, dunkt
mij, uit de geschiedenis van het artikel en uit de be-
raadslagingen in de Tweede Kamer, duidelijk dat de
wetgever bedoeld heeft de mate van rechtsbevoegdheid
die naar het Nederlandsche privaatrecht en dus in alle
gevallen, waarin dit toepasselijk is, den vreemdeling
toekomt, te omschrijven. Het was daarentegen zijn
doel niet uit te maken, dat in zekere gevallen naar
de Nederlandsche wet moet worden recht gedaan. Met
deze opvatting zijn, naar het mij voorkomt, bovendien
de woorden der wet in overeenstemming.

Ik beroep mij tot steun van het hier voorgedragen
gevoelen in de eerste plaats op de geschiedenis van het
artikel en heb hierbij op 't oog hetgeen wij omtrent
den oorsprong en de afstamming van art. 9 A. B.
weten.

Niemand betwist en het is dan ook onbetwistbaar,
dat ons artikel bestemd is te regelen, wat voor het

Fransche recht geregeld werd in art. 11 van den code civil en wat de ontwerper van 1820 regelen wilde in art. 22 van de algemeene inleiding. De zaak waarover het handelen, de vraag die het beantwoorden wil is dezelfde zaak en dezelfde vraag, die behandeld en beantwoord wordt in genoemde artikelen. Dit staat vast. Kennen wij het onderwerp van deze bepalingen, dan kennen wij ook het onderwerp, dat de wetgever bij de vaststelling van art. 9 op het oog had.

Gelukkig is het nu in het minst niet twijfelachtig welke de beteekenis is van art. 11 C. C. en art. 22 ontw. 1820. Art. 11 omschrijft de mate van rechtsbevoegdheid, die naar het Fransche privaatrecht den vreemdeling toekomt en het is dan ook opgenomen in den titel: »de la jouissance et de la privation des droits civils." Het stelt vast in hoeverre en onder welke voorwaarden hij in staat is te verkrijgen en te hebben de rechten, wier ontstaan en te niet gaan door het Fransche privaatrecht beheerscht wordt. Wel staat dit er niet letterlijk, maar het is de ware zin van het artikel en de onjuiste uitdrukking is slechts het zeer verklaarbare gevolg van eene niet ongewone verwarring, of van eene niet uitgesproken bijgedachte.

Naar de letterlijke beteekenis n. l. van art. 11 loopt het niet over de mate van rechtsbevoegdheid, die den vreemdeling moet toegeschreven worden, zoodra de

vraag ontstaat of hij *onder de heerschappij der Fransche wet* een privaatrecht verkregen heeft, maar over de mate van rechtsbevoegdheid, die hem toekomt, indien moet uitgemaakt worden of hij *in Frankrijk* een recht verkregen heeft. Het een is niet gelijk aan het andere; want het is denkbaar, dat in Frankrijk een recht verkregen wordt onder de heerschappij, naar de bepalingen, van eene vreemde wet, en omgekeerd. Doch zoo iets is zeker uitzondering: de Fransche wetgever heeft zich die mogelijkheid niet voorgesteld en stilzwijgend aangenomen, dat in Frankrijk geen recht verkregen wordt dan krachtens de Fransche wet en dat hare heerschappij de grenzen van Frankrijk niet overschrijdt; vandaar zijne min juiste uitdrukking, die ons niet beletten moet zijne ware bedoeling te doorgronden. Zij is: geen vreemdeling is bevoegd om private rechten te verkrijgen krachtens de Fransche wet (hetzij in, hetzij buiten Frankrijk) indien niet een dergelijk recht voor den Franschman verkregen zou kunnen worden krachtens de vreemde wet.

De fout, door den Franschen wetgever gemaakt, is door den ontwerper van 1820 vermeden, de zin, dien wij in art. 11 C. C. nog zoeken moesten ligt hier klaar voor ons. Art. 22 1) spreekt van de rechten

---

1) „In het algemeen zal geen recht uit dit wetboek den vreemdeling te

door vreemden te verkrijgen niet *in Nederland*, maar *krachtens het Nederlandsche burgerlijk wetboek*. Het noemt dus het punt, waarop alles aankomt, niet eene omstandigheid, die er wel meestal mede gepaard gaat, maar niet hoofdzakelijk mede behoeft gepaard te gaan.

Wanneer nu alzoo de artt. 11 C. C. en 22 ontw. 1820 handelen over de mate van rechtsbevoegdheid, die naar het inlandsch recht en dus in de gevallen, waarin het dit recht is, dat moet worden toegepast, aan vreemdelingen toekomt, dan spreekt het naar het boven gezegde van zelf, dat ook art. 9 A. B. ten doel heeft dit punt vast te stellen. Komt het al in de tegenwoordige redactie bij oppervlakkige beschouwing niet duidelijk uit, de redactie, die bij in comité-generaal genomen besluit van de Tweede Kamer aan de regering werd in overweging gegeven, laat niet den minsten twijfel over. Op voorstel van den heer Dotrengé werd den 18^{en} Februari 1821 besloten, dat eene bepaling wenschelijk was in dezen geest: »de vreemdelingen hebben in de Nederlanden het genot van alle de burgerlijke rechten, waarvan zij niet uitdrukkelijk bij de wet zijn uitgesloten» 1). Merkwaardig is het, dat

---

stade komen, zoo niet in een gelijk geval, in zijn vaderland, aan eenen Nederlander hetzelfde recht is toegekend.”

1) Geschiedenis der beraadslagingen 1820—1821, I. 2e stuk.

men in de nieuwe redactie tot de fout van den Code terugkeerde; dat het verschil maakte of men sprak van het genot van burgerlijke rechten *in de Nederlanden*, dan wel van het genot der burgerlijke rechten *van de Nederlandsche wet*, werd blijkbaar niet gevoeld.

Het resultaat verkregen uit de geschiedenis van art. 9 wordt geheel bevestigd door hetgeen de beraadslagingen ons omtrent de bedoelingen van den wetgever leeren. Het is trouwens reeds zoo dikwijls opgemerkt en aangetoond, dat het bijna overbodig mag heeten er lang bij stil te staan. Dat de uitlatingen in de Kamer en in de afdeelingen niet altijd strikt nauwkeurig of volkomen duidelijk zijn, moet toegegeven worden, maar is bij een onderwerp waar het zoozeer op scherp onderscheiden aankomt niet meer dan natuurlijk. Uit alles blijkt echter, dat men zich voorstelde den vreemdelingen in Nederland d. i. naar het Nederlandsch burgerlijk recht te geven het volle genot der private rechten, en dat men niet beoogde omtrent de grenzen der werking van de Nederlandsche wet eenige bepaling vast te stellen; dat men heeft willen voorschrijven, dat zoo in eenig geval de vraag zou moeten beantwoord worden of zekere vreemdeling naar de Nederlandsche wet een burgerlijk recht verkregen had, de rechter het hem niet zou mogen ont-

zeggen daarom alleen, dat de man vreemdeling was 1); niet in welke mate vreemdelingen aan de Nederlandsche wet onderworpen zouden wezen.

Slechts in deze onderstelling zijn de opmerkingen der afdeelingen, de redevoeringen der sprekers te begrijpen. Het hoofdbeginsel is bij allen de wensch dat vreemdelingen hier te lande mild en gul zullen worden bejegend, dat men hen door de belofte van een gunstig onthaal naar Nederland lokken zal. Dit doel nu kan bereikt worden door in het Nederlandsch burgerlijk recht eene gunstige bepaling als die van art. 9 (zooals ik het artikel versta) op te nemen. Maar hoe men er komen zou door vreemdelingen onderworpen te verklaren aan de Nederlandsche wetgeving; eene wetgeving, waarvan het in die onderstelling nog geheel onzeker is, of zij den vreemdeling gunstig is, ja dan neen, is niet te vatten.

Opmerkelijk is het en wel een bewijs hoe licht men op dit gebied in verwarring vervallen kan, dat Kemper zelf tot tweemaal toe iets gezegd heeft,

---

1) Ik geloof dan ook tegen de gewone meening, dat uit de beraadslagingen over art. 9 niet kan worden afgeleid, dat men op den vreemdeling het „status comitatur personam” wel heeft willen toepassen. Of de staat en bevoegdheid eens vreemdelings beoordeeld zou worden naar zijne of naar de Nederlandsche wet was eene geheel andere kwestie, waaraan bij die beraadslagingen niemand dacht; zij behoort dan ook blijkens het vroeger gezegde tot eene geheel andere orde van denkbeelden.

waaruit zou kunnen worden afgeleid, dat de strekking der bepaling hem niet duidelijk was. De eerste keer 1) deed hij het bij de behandeling van art. 22 Ontw. 1820. De heer Liefmans had liever de bepaling opgenomen gezien, naar het voorbeeld van den Code, in den titel van het genot der burgerlijke rechten. Kemper verdedigt daarop de door hem aan het artikel aangewezen plaats, en wat zegt hij nu? «In een titel over de werking der wetten,» zoo sprak hij, «behoort natuurlijk de vraag thuis: *welke de werking der wet is ten aanzien van vreemdelingen.*» Hij stelde het dus voor, alsof hier de vraag beantwoord werd, in hoeverre het Nederlandsch burgerlijk recht voor vreemdelingen verbindend is. Als men nu bedenkt, dat hij dacht niet aan art. 9 A. B., maar aan art. 22 Ontw. 1820, dan mogen wij wel van eene onbegrijpelijke verwarring spreken: of was het slechts eene handigheid door het debat uitgelokt?

De andere maal was den 16^{den} Februari 1821, toen de algemeene inleiding in Committé-generaal afgehandeld was en Kemper tot voorlichting van de Regeering, de vraag deed 2) wat de Kamer bedoeld had met de aanneming van de door den heer Dotrengé

---

1) Geschiedenis der beraadslagingen, I. 1e stuk, 314.

2) Geschiedenis der beraadslagingen, I. 1e stuk, 410.

voorgestelde redactie: «De vreemdelingen hebben in de Nederlanden het genot van alle de burgerlijke rechten, waarvan zij niet uitdrukkelijk bij de wet zijn uitgesloten.» Zou nu de vreemdeling, ook ten aanzien zijner persoonlijke bevoegdheid, aan de wetten van dit land onderworpen zijn? Hij kon die vraag slechts doen, indien hij onderstelde dat art. 9 naar de bedoeling der Kamer eene onderwerping van vreemdelingen aan de Nederlandsche burgerlijke wet zou uitspreken: waar het toch niets van had.

Hoe het antwoord der Kamer uitviel is bekend 1).

De geschiedenis van art. 9 A. B. en de inhoud der beraadslagingen leeren ons, dat de wetgever in die bepaling heeft *willen* omschrijven de mate van rechtsbevoegdheid, die naar het Nederlandsche burgerlijke recht aan vreemdelingen toekomt. Wat echter *heeft* hij in het artikel gezegd? Leiden de woorden, waarvan hij zich bediend heeft, tot hetzelfde resultaat? Ook dit komt mij niet twijfelachtig voor. Zie ik hierin juist, dan vervalt voor art. 9 de groote vraag, welke kracht wij tegenover de woorden der wet aan de duidelijke bedoeling mogen toekennen. Het is daarom van belang ook bij dit punt nog eenige oogenblikken stil te staan. Ik beroep mij er nu niet op, dat de in *Committé-*

---

1) Geschiedenis der beraadslagingen, t. a. p., 413.

generaal aangenomen redactie van art. 9 met de bedoeling, zooals wij die hebben leeren kennen, volkomen in overeenstemming was, en dat die redactie door de Regeering in de tegenwoordige veranderd werd om eene bijkomende reden 1), niet om de bepaling tot iets principieel verschillends te maken. — Wij hebben nu met de woorden te maken, zooals zij er staan, onverschillig hoe zij er zoo gekomen zijn. Mijne stelling is, dat de woorden van art. 9 voor tweeërlei uitlegging vatbaar zijn; dat zij naar de eerste dezen zin hebben: de vreemdeling is bevoegd rechten te verkrijgen krachtens het Nederlandsch burgerlijk recht; en volgens de tweede beteekenen: ook waar in het geschil de staat en bevoegdheid, de handelingen, het vermogen, de rechtsbetrekkingen in één woord van een' vreemdeling betrokken zijn, heeft de Nederlandsche rechter eenvoudig naar het Nederlandsch recht te oordeelen.

Voor de eerstbedoelde uitlegging moet men zich verplaatsen in den volgenden zeer gewonen en volkomen geoorloofden gedachtengang: het privaatrecht regelt het ontstaan en te niet gaan der burgerlijke rechten. Het doet de rechten ontstaan voor de wezens, die het als personen kwalificeert en die juist

---

1) Voorduin, I. 2e stuk, 363.

daarom subjecten van het recht genoemd worden. De personen alzoo zijn het voor wie het privaatrecht bestaat, voor wie het bestemd is, die er deel aan hebben. Verplaats u nu in dezen gedachtengang en neem aan dat gij wilt uitdrukken, dat ook vreemdelingen rechtsbevoegde wezens, subjecten van het recht, d. i. personen zijn, even goed als de Nederlanders zelve: zult gij dan niet zeggen, zeggen kunnen althans zonder u, die gedachtengang ondersteld, aan eenige onduidelijkheid schuldig te maken: het burgerlijk recht van het Koninkrijk bestaat voor vreemdelingen evenzeer als voor Nederlanders, is evenzeer voor hen bestemd, slaat even goed op hen? Welnu dit, en niets anders dan dit, is de zin van art. 9. «Het burgerlijk recht . . . . . is hetzelfde enz.», is slechts eene minder juiste uitdrukking voor: «het burgerlijk recht bestaat evenzeer voor enz.» Dit blijkt uit de Fransche redactie van art. 9, die tegelijk met de Hollandsche werd vastgesteld, en luidde 1): *le droit civil du royaume s'applique indistinctement aux Belges et aux étrangers . . . . .*, want *s'applique* zou in het Hollandsch niet beter weergegeven kunnen worden dan met: slaat op, bestaat voor. Er staat niet: *sera appliqué*, zal door den rechter worden toege-

1) Voorduin, I. 1, 362.

past, maar eenvoudig *s'applique*, wat een geheel anderen zin geeft.

Ik ben hier van een' bepaalden gedachtengang uitgegaan en heb dien als *niet* ongewoon en als geoorloofd voorgesteld, waartegen wel niemand bezwaar zal maken. Men lette er nu ten slotte op, dat de wetgever, althans die leden van de tweede kamer, onder wier invloed art. 9 is vastgesteld, zich werkelijk in dien kring van gedachten bewogen hebben. In de zitting der Tweede Kamer van 24 Maart 1821, 1) werd over de nieuwe redactie van de inleiding tot het B. W., thans de wet houdende A. B., beraadslaagd. Art. 10 van de nieuwe redactie luidde toen woordelijk zoo als thans art. 9. A. B. Nicolai, lid van de commissie tot redactie, had het eerst het woord en zeide tot toelichting van het artikel slechts dit: «dans ce Royaume les étrangers seront traités, en tout ce qui concerne la jouissance des droits civils, comme les Belges eux-mêmes.» Nadat nu een ander het woord gevoerd had kwam de heer Gendebien aan de beurt; door hem werd art. 9 (10) aldus omschreven: «les étrangers participeront à nos lois comme nous-mêmes.» Hij bestreed den heer Nicolaï niet, maar herhaalde het door dezen gezegde op zijne eigene manier. Ten slotte

sprak de heer Dotrengé, op wiens voorstel art. 9 (10) in de wet was opgenomen: overgaande tot dit artikel wijst hij er op, dat wel is waar art. 4 der grondwet aan vreemdelingen belooft bescherming van personen en goederen, maar, zegt hij, daarmede is nog niets uitgemaakt «quant à la participation de l'étranger séjournant ou même ne pas séjournant parmi nous à (la participation de) notre droit civil.» Om hun ook die te verzekeren heeft hij voorgesteld de bepaling: «des étrangers jouissent dans les Pays-Bas de tous les droits civils, dont ils ne sont pas expressément exclus par la loi.»

Wat blijkt uit dit alles? Dat voor den wetgever, *vatbaar zijn voor het verkrijgen van burgerlijke rechten krachtens de Nederlandsche wet en deel hebben aan het* Nederlandsch burgerlijk recht frases waren van gelijken zin; dat hij alzoo denzelfden gedachtenloop gevolgd heeft, waarvan ik daareven uitging en dat, daar men van iemand, die *deel heeft* aan het recht, zeggen kan, dat voor hem het recht bestaat, art. 9 «het burgerlijk recht van het Koninkrijk is *hetzelfde* (beter *bestaat evenzeer*) voor enz.» de volkomen juiste uitdrukking was van deze gedachte: de vreemdeling is naar het Nederlandsche burgerlijk recht een rechtsbevoegd wezen.

Hiermede is, als ik mij niet vergis, de eerste uitlegging tot stand gebracht.

De tweede mogelijke uitlegging behoeft ons niet zoo lang op te houden; het is de gewone en hare mogelijkheid staat dus a priori vast. Die haar aannemen zetten ook, bewust of onbewust, de woorden: het burgerlijk recht... *is hetzelfde* enz. om in de woorden: het burgerlijk recht... *bestaat evenzeer* voor.

Hun gedachtengang is deze: het burgerlijk recht is gelijk alle objectieve recht een samenstel van voorschriften, van geboden en verboden, waaraan de personen, voor wie het bestaat, gehoorzaamheid verschuldigd zijn, waardoor zij verbonden worden. De wetgever nu, die bepaalt, dat het burgerlijk recht voor de vreemdelingen evenzeer bestaat, als voor de inlanders, zegt eenvoudig, dat het ook voor hen is vastgesteld, dat het ook hen verbindt, m. a. w. hij beveelt den rechter om het ook, waar op eenigerlei wijze vreemdelingen in het geschil betrokken zijn, toe te passen en niet te meenen dat in dat feit een reden ligt voor de toepassing der vreemde wet.

Ziehier, hoe het mogelijk is aan art. 9 de tweede beteekenis te geven.

Het resultaat van dit onderzoek naar den zin der woorden van ons artikel komt nu hier op neer: art. 9, op zich zelf beschouwd, is vatbaar voor tweeërlei uitlegging. Tot de eerste beteekenis komt men als men zich indenkt in de gedachten, die den wetgever vervulden

toen hij zijne redactie koos. De andere is alleen mogelijk voor hem, die zich stelselmatig op een ander standpunt plaatst, als dat wat de wetgever innam bij de keus zijner woorden. Dat bij dezen stand der zaak slechts de eerste uitlegging recht van bestaan heeft behoeft geen betoog.

Art. 9 alzoo, en hiermede vat ik de slotsom, waartoe het onderzoek in deze paragraaf ingesteld ons geleid heeft, samen: art. 9 omschrijft de rechtsbevoegdheid, die naar het Nederlandsche burgerlijk recht aan vreemdelingen toekomt. Dit blijkt:

1°. uit den oorsprong en de afstamming van het artikel;

2°. uit de bedoeling, waarmede het, blijkens de be-
raadslagingen, is vastgesteld;

3°. uit de woorden der wet, opgevat in den zin, waarin de wetgever ze gebruikt heeft en gebruiken mocht.

Art. 9 heeft daarentegen niet de strekking het Nederlandsche burgerlijk recht verbindend te verklaren voor vreemdelingen, aangezien zich tegen deze opvatting verzetten:

1°. de geschiedenis en afstamming van het voorschrift;

2°. de bedoelingen, waarmede de wetgever het opnam, terwijl zij alleen gesteund wordt door eene

uitlegging der woorden, die wel is waar mogelijk, maar niet noodzakelijk is, en die door den met het gewone spraakgebruik volstrekt niet strijdigen zin, welken de wetgever aan zijn woorden hechte, gewraakt wordt.

§ 6.

De vraag in het begin der vorige paragraaf gesteld, is thans beantwoord. Ik meen te mogen aannemen, dat art. 9 A. B. *bestemd is* de rechtsbevoegdheid van vreemdelingen naar het Nederlandsche burgerlijk recht te omschrijven en in werkelijkheid zelfs bij letterlijke opvatting, ook slechts daarover handelt. Over de gevallen daarentegen, waarin naar de Nederlandsche wet recht gedaan moet worden, over de grenzen harer werking bevat het geene bepaling. Het zegt den rechter niet, hoe hij te handelen heeft, indien de Nederlandsche wet met eenige vreemde wet in botsing komt. Het geeft hem geen leiddraad in den doolhof der wetsconflicten. Het beveelt hem niet ook op vreemdelingen en hetgeen hen betreft, de Nederlandsche wet toe te passen.

En bevat het hierop geene *uitdrukkelijke* bepaling, evenmin kan er voor dit onderwerp iets uit *afgeleid*

worden. Het behoort tot het in den aanvang van dit proefschrift onderscheiden eerste deel van het internationaal privaatrecht; met het tweede staat het noch direct, noch indirect in verband. Het beweegt zich in eene geheel andere orde van denkbeelden. Alleen reeds omdat het de vraag beantwoordt: welke is de mate van rechtsbevoegdheid van vreemdelingen naar het Nederlandsche recht, kan het onmogelijk een antwoord bevatten op de vraag: naar welke regelen moet de rechter voor ieder geval de toepasselijke wet uitvinden? en meer in het bijzonder: wat is de invloed, dien het feit, dat een vreemdeling in het geschil betrokken is, op de toepasselijkheid der Nederlandsche wet uitoefent? M. a. w. om ons bij de *statuta personalia* te bepalen, art. 9 beveelt niet, dat de staat en bevoegdheid van vreemdelingen naar de Nederlandsche wet beoordeeld zullen worden, maar evenmin, dat zij onder de wet van den vreemdeling vallen moeten. Zoowel zij, die het één als zij, die het ander beweren hebben — het zij met alle bescheidenheid gezegd — ongelijk. Of de vreemdeling hier te lande beheerscht wordt door zijn eigen of door ons *statutum personale*, moet buiten art. 9 om beslist worden; voor die beslissing is in art. 9 zelfs geen aanknooppingspunt te vinden.

Waarvan moet zij dan ontleend worden en hoe moet

zij uitvallen? Ziedaar vragen, aan wier beantwoording ik mij niet wagen wil. Ik moet mij tevreden stellen met het, op dit punt althans, louter negatieve resultaat, dat ik boven neerschreef.

STELLINGEN.

STELLINGEN.

I.

Art. 9 A. B. bepaalt niets omtrent het statutum personale van den vreemdeling.

II.

Op de overtreding van art. 91 B. W. moest als straf gesteld worden de nietigverklaring van het huwelijk.

III.

De vordering van art. 470 B. W. verjaart in vijf jaren.

IV.

De vrijwillige bekentenis van overspel kan geen reden tot echtscheiding opleveren.

V.

De koper van eene erfenis bezit volgens ons B. W. niet de hereditatis petitio.

VI.

Het beding van art. 1285 B. W. is niets anders dan een clausula poenalis.

VII.

In art. 91 W. v. K. ligt in het woord «overmagt» ook toeval opgesloten.

VIII.

Ten onrechte beroept prof. Holtius, om de handelsusantiën te redden, zich op art. 13 A. B.

IX.

Art. 437 W. v. K. is limitatief.

X.

Verzekering van vijandig eigendom is geoorloofd.

XI.

Art. 126, § 4, W. v. B. Rv. is eene vrij overbodige onmiddellijke gevolgtrekking uit § 3.

XII.

De woorden «vast verblijf» in art. 768 W. v. B. Rv. beteekenen iets anders dan vaste woonplaats.

XIII.

Ook ten opzichte van roerende goederen moet bij ons de regel gelden van art. 7 A. B.

XIV.

Het in het openbaar dragen van eene vreemde wettig verkregene ridderorde, zonder koninklijke autorisatie, is niet strafbaar naar art. 259 C. P.

XV.

Een beklagde, die in de instructie zijn naam opzettelijk verkeerd opgeeft, of het proces-verbaal van zijn verhoor opzettelijk met eenen anderen naam dan den zijnen ondertee kent, begaat geen valscheid in den zin van den C. P.

XVI.

De straf moet steeds de verbetering van den misdadiger op het oog hebben.

XVII.

Het verdient afkeuring dat bij officiële rouw ten

gevolge van het overlijden van een der leden van het Koninklijk huis, de schouwburgen, concert-lokalen enz. gesloten moeten worden.

XVIII.

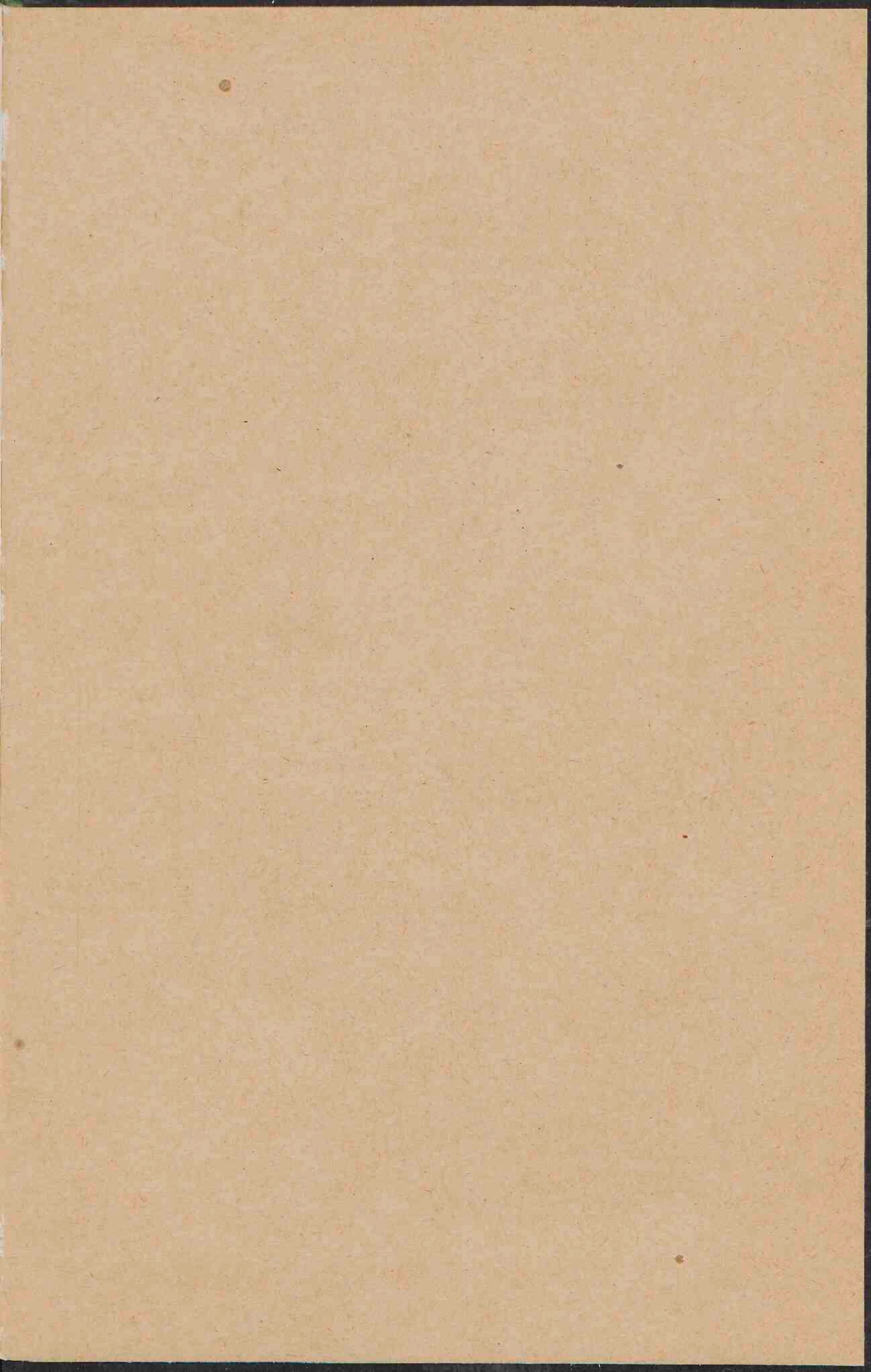
Bezoldiging van de leden der Tweede Kamer verdient afkeuring.

XIX.

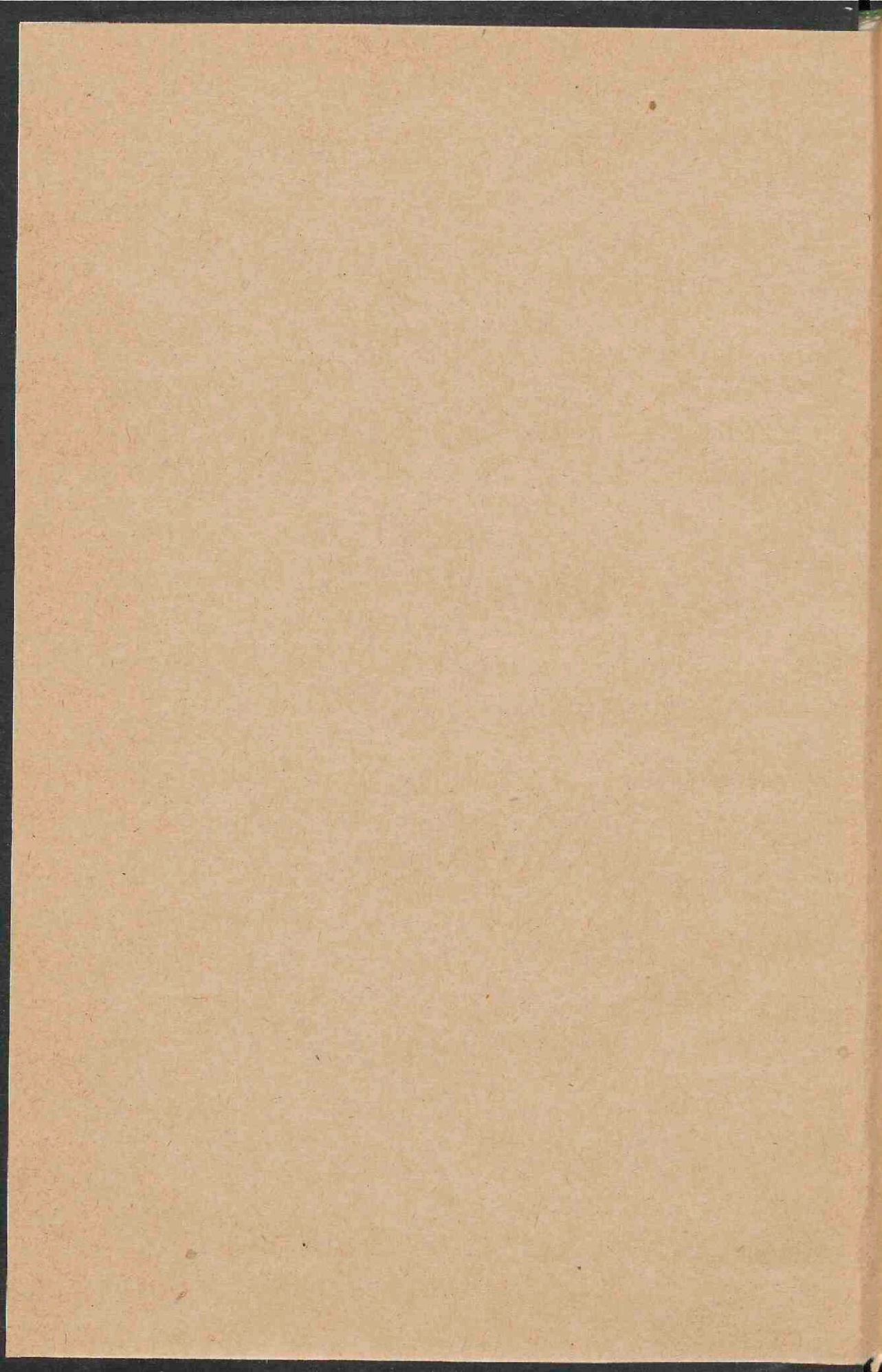
Een volksvertegenwoordiger, die van richting verandert, is zedelijk verplicht af te treden.

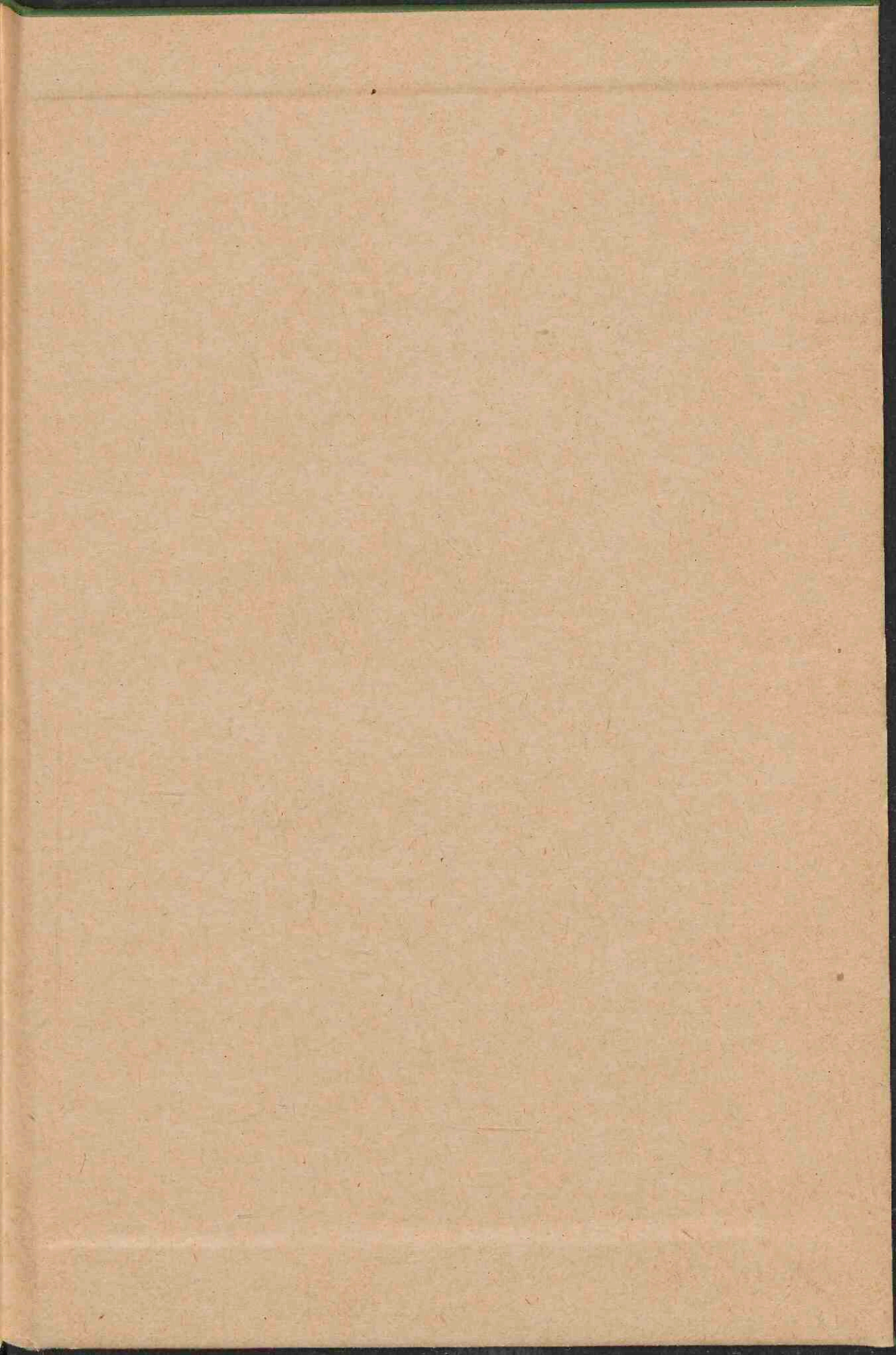
XX.

Noch de afschaffing van het sanitair toezicht, noch de oprichting en ondersteuning van gestichten voor gevallen vrouwen, zijn geschikte middelen tot bestrijding der prostitutie; de prostitutie is een gevolg van den slechten maatschappelijken toestand en zal slechts door de verbetering van dien toestand kunnen verminderen of verdwijnen.

D
Ut
1